

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku E. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 31 maja 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz radcy prawnego M.A. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczynie z urzędu w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. oddala wniosek pełnomocnika organu rentowego o zasądzenie od wnioskodawczynie na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 31 maja 2016 r., sygn. akt III AUa (...), oddalił apelację wnioskodawczynie od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 20 sierpnia 2015 r., sygn. akt IV U (...), oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. z dnia 2 grudnia 2010 r. odmawiającej

wnioskodawczyni prawa do renty z tytułu niezdolności pracy oraz przekazującego do rozpoznania organowi rentowemu wniosek ubezpieczonej z dnia 20 sierpnia 2015 r. o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy (pkt I), oraz przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wniosek zawarty w apelacji o przyznanie renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy oraz wniosek o przyznanie renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy zawarty w piśmie procesowym z dnia 25 maja 2016 r. (pkt II).

Wyrok Sądu Apelacyjnego wnioskodawczyni, reprezentowana przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu, zaskarżyła w całości.

Zarzucono: 1) naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. przez uznanie, że Sąd Apelacyjny w (...) i Sąd Okręgowy w T. orzekające w tej sprawie wobec podniesionych przez pełnomocnika wnioskodawczyni żądań przyznania świadczenia z tytułu trwałej częściowej niezdolności do pracy miały podstawę do przekazania tych wniosków do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c., zamiast wydać orzeczenie w przedmiocie renty z tytułu trwałej częściowej niezdolności do pracy w oparciu o aktualny stan faktyczny i prawny tej sprawy, na co, zdaniem skarżącej, pozwalały ustalone w trakcie postępowania okoliczności sprawy; 2) naruszenie art. 57 ust. 1 w związku z art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) przez uznanie, że w okolicznościach tej sprawy ustalonych w trakcie postępowania nie zachodzą przesłanki do przyznania wnioskodawczyni renty z tytułu częściowej lub całkowitej niezdolności do pracy; 3) naruszenie art. 5 w związku z art. 117 § 1 k.p.c. przez zaniechanie pouczenia wnioskodawczyni o możliwości złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym na podstawie art. 117 § 1 k.p.c.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Zdaniem skarżącej, w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów oraz skarga jest oczywiście uzasadniona. Skarżąca wskazała, że zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza art. 316 § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie. Argumentowała, że chociaż zasada wynikająca z art. 361 § 1

k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, to jednak reguła ta doznaje pewnych wyjątków, które jej zdaniem powinny znaleźć zastosowanie w tej sprawie. Wskazała następnie, że Sąd Najwyższy nie jest konsekwentny w przyjmowania stanowiska, że powstanie niezdolności do pracy (albo zmiana jej stopnia) po wydaniu decyzji przez organ rentowy nie może stanowić podstawy do zmiany decyzji przez sąd w przedmiocie prawa do renty z tytułu niezdolności pracy. W tym zakresie skarżąca wskazała na stanowisko Sądu Najwyższego przyjęte w wyroku z dnia 4 lipca 2007 r., sygn. akt II UK 280/06, a także wyroki Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 czerwca 2018 r., III AUa (...), Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 27 grudnia 2016 r., III AUa (...).

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: (1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparła na twierdzeniach o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej oraz potrzebie wykładni przepisu prawa wywołującego rozbieżności w orzecznictwie, przy czym w przypadku obydwu powołanych przesłanek przedsądu argumentacja skarżącej sprowadza się do wykładni, w efekcie oceny prawidłowości zastosowania art. 316 § 1 k.p.c.

Odwołując się do utrwalonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, w przypadku powołania się przez skarżącą na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, skarżąca powinna nie tylko wskazać, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazać, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżąca musi wykazać, w czym – w jej ocenie – wyraża

się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134; postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2014 r., II UK 458/13, LEX nr 1644551). Skarżąca, uzasadniając rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na jej oczywistą zasadność, powinna wskazać i wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, które ma charakter oczywisty, rażący, jest widoczne bez potrzeby głębszej analizy stosunku prawnego oraz bez sprawdzania oceny dowodów (por. przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z 29 maja 2017 r., V CSK 667/16, LEX nr 2321904). Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, aby było skuteczne, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przytoczone powyżej orzecznictwo prowadzi do oczywistego wniosku, że konstrukcja wniosku skarżącej o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest prawidłowa. Skarżąca twierdzi, że skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie określonego przepisu prawa (a więc rażące, niewymagające głębszej analizy, kwalifikowane naruszenie przepisów prawa), a jednocześnie, że ten sam przepis prawa jest rozbieżnie interpretowany przez sądy i z tego powodu wymaga wykładni. Tak ujęte przesłanki przedsądu wykluczają się (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2008 r., II PK 17/08, LEX nr 829110).

Przechodząc o oceny argumentacji skarżącej o niejednolitej wykładni art. 316 § 1 k.p.c. w odniesieniu do postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tej kwestii wykładnia jego jednolita. Zasadą jest kontrola decyzji organu rentowego na dzień jej wydania, a możliwość zastosowania art. 316 § 1 k.p.c. stanowi wyjątek w sytuacji, gdy podstawą odmowy przyznania świadczenia w postępowaniu przed organem rentowym było niespełnienie któregoś z wymaganych prawem warunków, a w toku postępowania sądowego warunek ten

został niewątpliwie spełniony (przykładowo, gdy wnioskodawca ubiegający się o emeryturę osiągnął wiek emerytalny po wniesieniu odwołania do sądu). O naruszeniu art. 316 § 1 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych można więc mówić tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że przy zastosowaniu procedury obowiązującej w tych sprawach świadczenie bez żadnych wątpliwości zostałoby przyznane. W innych przypadkach obowiązuje zasada oceny prawidłowości decyzji według stanu istniejącego w dacie jej wydania. Mimo że sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznaje sprawę merytorycznie na nowo, to jednak jako organ kontrolny wobec organu rentowego ma obowiązek odniesienia się do stanu rzeczy istniejącego w dacie wydania decyzji. Z tej przyczyny obowiązująca w „klasycznym” procesie cywilnym reguła wyrażona w art. 316 § 1 k.p.c., zgodnie z którą sąd bierze pod uwagę stan rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy, doznaje wyjątku w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, ze względu na jego szczególny, odwoławczy charakter (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 181; z dnia 4 lipca 2000 r., II UKN 55/00, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 49; z dnia 18 kwietnia 2001 r., II UKN 335/00, OSNP 2003 nr 1, poz. 19; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273; z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20 poz. 293; z dnia 4 października 2013 r., I UK 55/13, LEX nr 1463840; z dnia 13 grudnia 2017 r., III UK 8/17, LEX nr 2428769).

W tej sprawie prawo do renty od daty spełnienia przesłanek stażowych nie jest oczywiste i niesporne, bowiem organ rentowy nie wypowiadał się pozytywnie co do istnienia niezdolności do pracy od tej daty.

Mając na względzie jednolite stanowisko w orzecznictwie Sądu Najwyższego odnośnie wykładni art. 316 § 1 k.p.c. oraz okoliczności tej sprawy, skarżąca nie wykazała przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

Uwzględniając wniosek pełnomocnika skarżącego o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, o kosztach tych orzeczono na podstawie art. 22³ ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2115, ze zm.) oraz § 16 ust. 4 pkt 2 w związku

z § 15 ust. 2 oraz § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68) oraz art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

Odnosnie do wniosku organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej, należy zauważyć, że odpowiedzi na skargę kasacyjną nie stanowi tak nazwane pismo procesowe wniesione po upływie ustawowego terminu do dokonania tej czynności. W konsekwencji, pismo takie nie wywołuje skutków w zakresie zawartego w nim wniosku o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących sporządzenie i wniesienie odpowiedzi na skargę kasacyjną - art. 167 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. (por. też wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2012 r., II PK 139/11, LEX nr 1167468). Z akt sprawy wynika, że skarga kasacyjna została doręczona organowi rentowemu w dniu 22 listopada 2018 r., a pismo zatytułowane odpowiedzią na skargę kasacyjną zostało złożone w dniu 7 grudnia 2018 r.